

ויואל משה

ויקרא תשפ"א

קובץ מאמרים ושיחות, בעניני הפרשה וזמני המועדים, מבנש"ק רבי יואל משה פינטו שליט"א בן אדמו"ר רבינו יאשיהו פינטו שליט"א ראב"ד מרוקו. מתוך הספר ויואל משה על הפרשיות ואתחנן עקב שיצא לאור לקראת חג הפסח דברי תורה חידושים וכיאוורים, אוצר מאמרים מזהירים, לגלות בעניני הפרשה והזמנים, אור מוסרי ספר דברים, בפרד"ס התורה כלולים, מגלה צפונות ונעלמים, מכל פסוקי הפרשיות ועניני הזמנים, ושורשם בעומק פסוקי ספר דברים.

“וַיַּעֲבֹד וַיַּרְעֵבָה וַיֹּאכְלֶה אֶת הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶת וְלֹא יִדְעוּן אֲבֹתָיָהּ לְמַעַן הוֹדִיעֶנָּה כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' יִחְיֶה הָאָדָם” (זו, ג).

חיות הנשמה איננה מהמאכל הגשמי – אלא מדיבור ה' הגנוז בו

ומרבית המפרשים פירשו, שהרעב האמור כאן הוא הרעב שהיה לבני ישראל מיד כשיצאו ממצרים קודם שהתחיל ה' להוריד להם את המן, שבחודש השני לצאת בני ישראל מארץ מצרים נקבצו כל ישראל אל משה ואהרן, והתרעמו בפניהם על אשר הוציאו אותם מעבדות מצרים אל החירות, אולם כעת הם נמצאים במדבר ללא מזון וימותו ברעב, ומוטב להם לחיות חיי עבדות במצרים מאשר שינפחו את נשמותיהם ברעב במדבר. ואז אמר ה' אל משה, כי מעתה ואילך ירד מאכלם של בני ישראל מן השמים ולא ידעבו

מתוך מכתב הברכה בפתיחת הספר ויואל משה מרבינו האדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

בפסוק זה שבצוואת משה אל בני ישראל, הודיע משה לישראל, כי בארבעים שנות הליכתם במדבר, ייסר אותם ה' ביסורי רעב שנחסרו מהם מזונותיהם, וגם האכילם ה' את המן והשביעם על ידו. ונחלקו מפרשי התורה, מהו הרעב בו ייסר ה' את ישראל במדבר, וגם באיזו תקופה היה אותו רעב, שהרי בכל ארבעים שנות הליכתם במדבר לא פסק המן מלרדת אפילו יום אחד, וגם בימים שכעס ה' על ישראל מחמת מעשיהם הרעים, המשיך ה' בטובו ובחסדו להמטיר להם לחם מן השמים, ואם כן על איזה תקופה נאמר “ויענך וירעבך”.

בדור שקנו שהוא דור של עקבתא דמשיחא, זרח לעולם האור הגדול וההכנה של הכח של ספר דברים, אשר מפיו אנו חיים, ובו אנו מוצאים מזור לנפשנו העיפה בכל יום ויום. וביותר ביום השבת, שבת קדש התחזק ונשתרש המנהג לסיים את ספר דברים. וכמה ישועות ראינו בחוש, וכמה דברים מעל הטבע שומעים ורואים אצל הקלר, וזהו עיר מקלט לנו לשם מפני היצר האורב, וקתיבת נח מפני מי המבול והרוח של הכפירה הנושבת בעולם, ספר דברים הוא המגן מכל הרוחות ומפגעי הזמן. והנה בני אהובי גדול בתורה ובמעשים טובים, שמו כשם הגדולים, ממית עצמו באהלה של תורה, בקי בכל ענין, הרב הצדיק רבי יואל משה שיה' קבל על עצמו את אשר בקשנו ממנו, להעלות על הכתב באוירים וסודות תורה נשגבים על ספר דברים. וטעמו וראו כי טוב, באשר טעמנו מהדברים הקדושים קבלנו על עצמנו בכל שבת לקבוע זמן ללמד מהתורות הנשגבות של בני אהובי שיחי'. ומבקשים אנו מכל בני הקהלה הקדושה שנשתדל לדבק בתורת שנכתבו בספרי ויואל משה על ספר דברים, בכל שבת לקבוע עת וזמן ללמוד בהם, ובכח התורה הקדושה ובכוח תורת משה עבדי שהלמוד הזה מעורר רעש גדול בשמים, נזכה לשפע וברכה והצלחה, ובכל אשר נפנה נשכיר ונצלית.

באהבה רבה, ובקבלה לשמר את הדברים משכוע לשכוע בדבקות.

אני עבדך בן אמתך, יאשיהו יוסף

עוד, ועל אותם ימים בהם היו ישראל במדבר קודם שירד להם המן, פירשו המפרשים את הרעב האמור כאן – וַיֵּעַנְךָ וַיִּרְעַבְךָ.

אולם רבינו בחיי פירש, כי הרעב שהזכיר כאן משה, איננו הרעב שהיה אחרי צאתם ממצרים קודם שהתחיל המן לרדת, אלא כוונת משה היא, שבכל יום מארבעים השנים בהם היו בני ישראל במדבר, הם התענו וסבלו רעב, וזאת משום שנחסר מהם מזון גשמי, וכל מזונם היה רוחני בלבד, שהרי המן היה "לחם שמים" וכולו רוחני ולא היה בו שום גשמיות, ובאותן ארבעים שנה, הקב"ה הרעיב את בני ישראל, שלא אכלו ממזונות גשמיים כשאר בני העולם, אלא אכלו לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו שכולו רוחני.

וכך הובא בספר 'כתר שם טוב' (ס' קצד) בשם רבינו ה'בעל שם טוב' הקדוש, לבאר פסוק זה שאמר משה רבינו אל ישראל שהרעיב אותם ה' והוריד להם את המן למען ידעו כי לא יחיה האדם על הלחם אלא רק על מוצא פי ה', ופירש זאת על פי מה שהעלה רבינו האר"י הקדוש ב'ליקוטי תורה' לחקור מהיכן ניזונת הנשמה, כי כפי הנראה לעין מוכח, שגם הנשמה האלוקית שבאדם ניזונת מהמאכל הגשמי שמביא האדם אל קרבו, שהרי אם לא יאכל האדם מספר ימים, ימות ברעב, והמיתה היא ניתוק

הנשמה מהגוף מחמת שלא היה לה חיות בעודה בגוף, ומוכח שמן המאכלים שאוכל האדם ניזונת נשמתו, וכיצד יתכן שדבר גשמי כמאכל שאוכלים אותו גם גויי הארצות, יזין ויכלכל את הנשמה האלוקית שבאדם.

חיות הנשמה מן המאכל – מכוח הברכה שמברך

וביאר רבינו האר"י הקדוש, כי הנה אמרו חז"ל בפרקי אבות (פ"ה מ"א): "בעשרה מאמרות נברא העולם", ומכוח אותם עשרה מאמרות נבראו כל הדברים הנמצאים בעולם, וגם הדברים שנוולדו וצמחו שנים רבות אחרי ששת ימי בראשית, גם הם נבראים מכוח אותם מאמרים שנאמרו בבריאת העולם. ולדוגמה, כל פרי וירק שצומח בעולם בכל ששת אלפי שנה, כוח צמיחתו הוא ממאמר ה' שאמר בששת ימי בראשית: "תִּדְשֵׂא הָאָרֶץ דְּשֵׂא עֶשֶׂב מִזֵּרֶע זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי" (בראשית א, יא), ואותה אמרת ה' גנוזה בתוך כל דבר מאכל.

וכאשר נוטל האדם דבר מאכל בידו ומברך עליו, ומזכיר על המאכל את שם השם הגדול הגיבור והנורא ואומר: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם", בכך הוא מעורר את הניצוץ הקדוש שבתוך המאכל, ומעורר בברכתו את אמירת ה' הגנוזה בתוכו שמכוחה נברא. וכאשר הוא אוכל את דבר המאכל

ומביאו אל קרבו, הגוף ניזון מהחלק הגשמי שבמאכל, ואילו הנשמה האלוקית שבאדם, ניזונת מהחיות האלוקית שבמאכל שנתעורר מכוח הברכה שבידך עליו קודם האכילה שהיא עוררה את אמרת ה' שהיתה גנוזה בו. ועל פי זה מובן היטב, כיצד הנשמה שהיא חלק אלו-ה ממעל ניזונת ממאכל, שבוודאי אינה ניזונת מהחלק הגשמי שבו, אלא מאמרת ה' הגנוזה בו מששת ימי בראשית.

ועל פי זה פירש ה'בעל שם טוב' הקדוש זיע"א את הפסוק האמור כאן "וַיֵּעַנְךָ וַיִּרְעַבְךָ", כי המן שירד מן השמים היה כולו רוחני, ולא היה בו חלק גשמי כלל, והנה ההדיוטות שבישראל לא היה להם כל תענוג ממנו, כי מחמת רשעותם לא יכלו לעורר את אמרת ה' שהיא בלבד נמצאת במן, ונמצא שהם לא נהנו מהמן לא הנאה רוחנית, ולא הנאה גשמית, ובזה נודע כי "לא על הלחם לבדו יחיה האדם", כלומר נשמת "האדם" איננה חיה על חלק "הלחם" שהוא החלק הגשמי שבמאכל, אלא "על מוצא פי ה'", על אמרת ה' שנאמרה בששת ימי בראשית וגנוזה בכל דבר בבריאה, ועל אותו "מוצא פי ה'" חיה הנשמה.

ואת היסוד הזה שאמר ה'בעל שם טוב' הקדוש, שהמן היה כולו רוחני והיה נטול כל גשמיות, מצינו גם בתורתו המזהירה של

ועל שירד לבני ישראל במדבר, ועל כן מתו מהם אנשים רבים.

ובכך גם פירש ה'חתם סופר' את תשובת שני המרגלים הצדיקים, יהושע בן נון וכלב בן יפונה, לדברי הכזב שאמרו יתר המרגלים, והדברים שאמרו לסתור את דברי עשרת המרגלים האחרים הם: "אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם וזה איתנו אל תיראם" (במדבר יד, ט), וכוונת דבריהם היתה לומר לבני ישראל, שלא יהיו יראים מהתיאור שתיארו באוזניהם המרגלים שיושבי הארץ קוברים את מתיהם, כי מה שהם קוברים את מתיהם הוא משום ש"לחמנו הם", כלומר מאכלם הוא הפסולת של מאכלנו, ששנינו אוכלים ממאכל אחד, הם אוכלים את

סופר' כמה וכמה עניינים בפרשת שליחת המרגלים לרגל את ארץ ישראל. וכך פירש את דיבת הארץ רעה שהוציאו המרגלים על ארץ ישראל, ואמרו שהיא "ארץ אוכלת יושביה" (במדבר יג, לב), ופירש רש"י את דבריהם, שסיפרו לבני ישראל שבכל מקום בו עברו בארץ ישראל ראו את אנשי המקום קוברים מתים רבים, והסיקו מכך המרגלים כי טבע הארץ להרוג את יושביה יותר משאר כל הארצות. וביאר ה'חתם סופר', כי הטעם שאכן מתו אז מתים רבים בארץ ישראל, משום שבאותם שנים היו יושבי הארץ אוכלים אוכל גשמי בלבד ללא שום רוחניות, שהרי הכוח הרוחני שבמאכלים שהצמיחה הארץ נלקח אל המן

ה'חתם סופר' זיע"א בכמה מכתביו הקדושים, ובעיקר ב'תורת משה' (פרשת שלח עמ"ס) שכתב, שהמן לא היה בריה חדשה שנוצרה בעבור ישראל, אלא היות וכל דבר בבריאה כלול מחלק רוחני וגשמי, באותם שנים בהם ירד המן לבני ישראל במדבר, נטל הקב"ה את החלק הרוחני שבמאכלי ארץ ישראל שהיתה מיושבת באותם שנים על ידי שבע אומות מגויי הארצות, ואת אותו חלק רוחני שניטל ממאכלי הארץ, הוריד הקב"ה לבני ישראל בצורת מן, ומאכלי ארץ ישראל באותם שנים היו גשמיים בלבד, ולא היה בהם שום כוח מחיה.

רוחניות המן

– ניטלה מפירות ארץ ישראל

ועל פי זה פירש רבינו ה'חתם

זכרו תורת משה עבדי
הספר השני בסדרת
זיואל משה
פירושים ומאמרי מוסר על דברי איש האלוקים
משה רבינו בספר דברים – משנה תורה
על הפרשיות
ואתחנן – עקב
ממעיינו הנובע של
רבי **זיואל משה רפאל פינטו שליט"א**
בן לאדמו"ר הרי"ף
רבינו **יאשיהו יוסף פינטו שליט"א**

ראה אור להראת
חג הפסח הבא עלינו לטובה

מכתיבו דפוקי של
ה"ר זיואל משה רפאל פינטו שליט"א
ב"ר יאשיהו יוסף פינטו שליט"א
רבינו יאשיהו פינטו שליט"א

יוצא לאור ע"י מכון תורת יאשיהו
03-792-2548

החלק הגשמי הנקרא "לחם", ואנו אוכלים את חלקו הרוחני שיורד במן.

ועל פי מסילה זו שסלל לנו רבינו ה'חתם סופר' בהבנת השיח בין יהושע וכלב לעשרת המרגלים, יהיה ניתן לפרש גם את הפליאה הגדולה שעסקו בה הרבה מרבותינו המפרשים בפרשת המרגלים, כיצד יתכן שהמרגלים נשלחו לרגל את הארץ כשהם צדיקים וקדושים כפי שהעידה עליהם התורה קודם שליחתם: "כֹּלֶם אַנְשִׁים רְאֵשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה", ופירש רש"י, שבאותה שעה כשרים היו, והנה בשובם מארץ ישראל נשתנה טבע צדקותם והמרידו את כל ישראל על הקב"ה, ובדברים הרעים שאמרו על ארץ ישראל סובבו רעה גדולה לבני ישראל, שנגזר עליהם מחמת שבכו בכיה של חנם שארבעים שנה ילכו במדבר, ורק אחרי שכל שומעי דיבת הארץ ימותו, אז יזכו ישראל להיכנס לארץ, ודבר זה קשה ביותר, כיצד שהותם של ארבעים יום בארץ ישראל הפכה אותם מצדיקים לרשעים, והרי אווירא דארץ ישראל היה צריך להחכימם ולגרום להם הכנעה לדבר ה'.

אולם נראה להשיב על זה, כי הנה המרגלים בזמן שריגלו את הארץ אכלו ממאכלי ארץ ישראל שהם היו פנויים וריקים מכל רוחניות, וכיון שניזונו מדבר שאין בו כל

חלק אלוקי, הושחתו מידותיהם ונהפכו לרשעים, וכך נגרם לעם ישראל חורבן קשה מחמת מעשיהם.

כבידות פירות הארץ – מחמת שניטלה חיותם

ובזה יובן גם עניין כבידות פירות הארץ שהביאו המרגלים אל המדבר להראותם לבני ישראל, וכמו שמתארת התורה: "וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֲשַׁכּוֹל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זִמְזוּרָה וְאֲשַׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאֶהוּ בַמּוֹט בְּשָׁנִים וּמִן הָרְמָנִים וּמִן הַתְּאֵנִים" (במדבר יג, כג), וכתב רש"י בביאור הפסוק, כי כה כבדים היו הפירות עד ששמונה מרגלים הוצרכו להתאמץ בהרמת אשכול ענבים אחד, ומרגל אחד נשא את הרימון, ומרגל נוסף את התאנה, ודבר זה טעון ביאור מדוע היו הפירות כל כך כבדי משקל.

ועל פי מה שנגלה לנו מרבינו ה'חתם סופר' שפירות הארץ היו חסרי חיות רוחנית באותם שנים יובן הדבר היטב, כי הנה ישנו כלל בדברי חז"ל (שבת צד, א) "חי נושא את עצמו", ומשום כך, קל הוא להרמה, ואילו את המת קשה יותר להרים, מחמת שאין בו כוח מחייה. ועל פי זה יובן מדוע פירות הארץ היו כבדים, כי מאחר וניטל מהם כוח חיותם הרוחני, שוב לא היו נושאים את עצמם ונעשו כבדים לנשיאה.

עוד נראה על פי חידוש זה

שחידש ה'חתם סופר' לבאר את מאמר חז"ל (סוטה יד, א), שכתבו להסיר את החשש שמא רצונו העז של משה להיכנס לארץ ישראל היה מחמת שרצה לאכול מפירותיה, וכך אמרו: "דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאווה משה להיכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך?, או לשבוע מטובה הוא צריך?".

ומאמרם תמוה מאוד, מדוע באמת שלא יחפוץ משה רבינו לאכול מפירות הארץ, הרי קדושתם רבה ביותר, והם פותחים את לב האוכל להבין את דברי ה', וכמו שכתב הב"ח (או"ח סי' רח) שקדושת ארץ ישראל משפיעה גם אל הפירות הגדלים בה.

ועל פי חידושו של ה'חתם סופר' יובן מדוע היה פשוט לחכמינו שלא נתאווה משה לאכול מפירות הארץ, כי בזמן בו התפלל משה שיזכה להיכנס לארץ ישראל, לא היו בפירותיה שום קדושה, ואדרבה, זכה לטעום את קדושת פירותיה במן היורד לישראל מידי יום ביומו במדבר, ועל כן בוודאי לא נצרך להיכנס לארץ הקדושה כדי לאכול מפריה ולשבוע מטובה.

ומדברים אלו צריך כל אחד מישראל ללמוד ולהקפיד הקפדה יתרה, לברך את ברכות הנהנין על כל דבר ממנו הוא נהנה, כי על ידי הברכה שמברך האדם, הוא זוכה לעורר מאמר אחד מעשרה מאמרות שברא בהם הקב"ה את

העולם כולו, ועל ידי אותו מאמר והחלק רוחני שבמאכל, ניזונת נשמתו האלוקית, כי לא על הלחם הגשמי יחיה האדם, אלא של האדם.

“וְקִשְׁרֹתֵם לְאוֹת עַל יַדְדֵי וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינַיִךְ” (ו, ז)

המשעבד את לבו להקב"ה – כך יעשה הקב"ה רצונו

מצות הנחת תפילין היא מהמצוות היקרות ביותר שנתן הקב"ה לעם ישראל, ובספר החינוך (מצוה תכא) כתב את הטעם והשורש למצוה זו, כי לפי שגופו של האדם עשוי מחומר, ובהכרח שיימשך אחר תאוותיו כי כך הוא טבע האנושי לבקש ולחפש הנאות, אם לא שהנפש הרוחנית שנתן לו ה' תמנע אותו להמשך אחרי הגשמיות. אלא שהנפש אשר נתן ה' בקרבו היא איננה במקומה הטבעי, כי מקומה הוא בשמים ממעל, ושם הוא מקום כוחה וגבורתה, ולמטה בארץ בתוך גוף האדם כוחה חלש וכמעט איננה יכולה להתגבר על הגוף החומרי, ועל כן היא צריכה לשומרים רבים שיסייעו לה לשלוט על חומריות הגוף ולמנוע מהם לעבור על רצון ה'. והשומרים שהעמיד ה' לצורך קיום הנפש האלוקית שבאדם, הם מצוות התורה – לימוד תורה יומם ולילה, מצות מזוזה בפתחי בתים, מצות ציצית על גופנו, ומצות תפילין שבידנו ובראשינו.

בהם וכיוצא בזה. "וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם" – בכך עושה האדם את עצמו מתוקן ומוכן להשראת שכינה, וכפי שנאמר על התפילין (דברים כח, י): "וַיִּרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ וַיִּרְאוּ מִמֶּךָ".

ועט"ר כ"ק האדמו"ר שליט"א הביא בדרשה שנשא בפרשת בא בשנת תשע"ז, את מה שכתבו ה'מטה משה' (סי טז) ו'אליה רבה' (אר"ח סי כה אות ח), שהטעם למניין הבתים שבתפילין – ארבע בתים בתפילין של ראש, ובית אחד בתפילין של יד, הוא כדי שנשעבד להקב"ה את כל חושינו וכוחותינו, וכל אחד מחמשת הבתים שבתפילין הוא כדי להכניע חוש אחד מחמשת החושים שנתן הקב"ה באדם. בראש האדם נמצאים ארבעה חושים: חוש הראיה, חוש השמיעה, חוש הריח, וחוש הטעם, וכנגדם אנו מניחים תפילין של ראש שיש בהם ארבעה בתים, כדי לשעבד בהם להקב"ה את חמשת החושים הנמצאים בראש האדם. וביד האדם נמצא כוח המישוש שנתן לו הקב"ה, וכנגד חוש זה אנו מניחים על הזרוע תפילין של יד שיש בו בית אחד, כדי שנשעבד גם את חוש המישוש

מימיו שיחת חולין, ומימיו לא הלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, ושכך היה נוהג אחריו תלמידו רבי אליעזר. ומצינו במקום אחר בש"ס במסכת יומא (פ, א), שאמר רבי יוחנן על עצמו, שאם ילך ארבע אמות ללא תורה ותפילין, יהיה זה בגדר חילול שם שמים.

על ידי התפילין

– שוררה השכינה על האדם

ורבינו ה'אור החיים' הקדוש בארבעים ושנים הביאורים שכתב על הפסוק: "אִם בְּחֻקֵי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם" (ויקרא כו, ג), כתב באופן העשרים וחמש לבאר את הפסוק על העניין הזה, שהיו הראשונים נזהרים ללכת במשך כל היום כאשר התפילין בראשם ובזרועותיהם, כי התפילין נקראו 'חוקה' וכפי שנאמר בפרשת תפילין: "וְשִׁמְרֹתָ אֶת הַחֻקָּה" (שמות יג, י), והורה כאן הפסוק, כי דבר גדול הוא "אִם בְּחֻקֵי תִלְכוּ" – שילך האדם תמיד כשהוא עטור בתפילין שנקראו 'חוקה'. ויחד עם זאת "וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ" – ישמור את כל המצוות שמחויב בהם האדם בשעה שהוא לבוש תפילין, כגון גוף נקי, ושלא ישן

ורבותינו הראשונים היו נזהרים מאד כל ימיהם שלא ללכת ארבע אמות ללא תפילין, וכך מסופר בגמרא בסוכה (כת, א), שרבי יוחנן בן זכאי לא שח

להקב"ה. ועט"ר כ"ק האדמו"ר שליט"א שינן דברים אלו כמה וכמה פעמים בשיעוריו ובכתביו הקדושים.

וזאת היא כל מטרת מצות התפילין, שבהנחתם נשעבד את כל רצונותינו ומאווינו לבורא יתברך שמו, ולא נפנה את מחשבותינו ממנו אפילו לרגע קט, וכל מעשינו יהיו לשם שמים לעשות נחת רוח לבורא.

עיקר מצות התפילין – להניח על הרב ממש

והמגיד הקדוש מקוננין זיע"א בספרו 'אור ישראל' (תיקוני"ז גז, א) הביא מה שכתב הרשב"ם בפירושו על התורה, בפסוק שנאמר בתפילין (שמות יג, ט): "וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ" – "לפי עומק פשוטו יהיה לך לזכרון תמיד כאילו כתוב על ידך, כעין הנאמר בשיר השירים (ה, ו): "שִׁימְנֵי כַחוֹתֶם עַל לִבְךָ". כלומר, באמת הציווי בהנחת תפילין הוא שנקשור את מצוות ה' על לוח ליבנו ממש, וזה הוא עומק פירוש הפסוק, אולם בתורה שבעל פה קיבלנו ממשה רבינו, כי כיון שאנחנו בעלי גוף בשר ודם ואין לנו יכולים להניח את התפילין על הרב ממש, לכן נצטוונו לעשות פועל הקרוב ודומה לזה, ולקשור את התפילין במקומות הקרובים ביותר לראשנו וללבנו. ועל פי זה כתב המגיד הקדוש זיע"א, שבאמת בבחינה זו צריך האדם ללכת בזמנים שאינו מניח

תפילין, כגון בלילות ובשבתות ומועדים, שצריך אז לחקוק במוחו ובלבו את הרושם של מצות יחוד ה' שנשאר לו על ידי הנחת התפילין בימות החול.

ודברים דומים כתב גם ה'אוהב ישראל' מאפטא זיע"א בפרשת קדושים, והוסיף בזה חידוש מבהיל על פי דברי הגמרא בברכות (ו, א) האומרת, שהקב"ה מניח תפילין בכל יום, ולמדו זאת מהפסוק (ישעיה סב, ח): "נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ וּבְזֵרוּעַ עֲזוֹ". ועוד אמרו שם, כי בתפילין של הקב"ה כתוב הפסוק (דה"א יז, כא): "וּמִי כַעֲמֹךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ", וחידוש ה'אוהב ישראל זיע"א, שכשם שאנחנו נותנים על ראשנו וזרוענו את פרשיות התפילין כדי לחקוק במוחנו ובליבנו את השעבוד למצוות ה', כך כביכול הקב"ה מייחד את כל מחשבתו רצונו ומעשיו שיהיו משועבדים רק לעשות את רצון עמו ישראל המקיימים את מצוותיו.

ועולה מדבריו הקדושים של ה'אוהב ישראל', כי מי שבהנחת תפילין של ראש משעבד להשי"ת את הנשמה שבמוחו, וכן משעבד את גופו ולבו לה' על ידי תפילין של יד שהם כנגד הרב – אשר שם עיקר התאוות והמחשבות, כמו שכתב רבינו יונה (ברכות ה, א), ומקדיש את כל מעשיו ורצונותיו לה', כך באותה מדה הקב"ה כביכול מוסר את כל כוחותיו לקיים את רצון אותו

יהודי, וממלא את כל משאלות ליבו לטובה, ולא יידע שום עוני ומחסור כל חייו, שהרי הקב"ה כביכול מקדיש את כל כוחותיו אך ורק למען הצלחתו וטובתו של יהודי זה.

ועל פי דברים אלו נראה לבאר את התחינה שאנו מתחננים להקב"ה בכל יום משמונת ימי החנוכה במזמור "מעוז צור", בבית האחרון של הפיוט הקדוש אנו מבקשים: "חֲשׂוּף זְרוּעַ קְדֻשָּׁךְ, וְקָרַב קֶץ הַיְשׁוּעָה, נָקַם נִקְמַת דָּם עַבְדֶּיךָ מֵאִמָּה הַרְשָׁעָה...", ותוכן כוונת המשורר אינו מובן, מהו עניין הסתרת זרוע קודשו של הקב"ה בימי הגלות, ומה כוונתנו בבקשה שיגלה ויחשוף הקב"ה את זרוע קדשו העתידה להתגלות בבוא הגואל.

ונראה לבאר, כי הנה הגמרא בברכות שם למדה שהקב"ה מניח תפילין מהפסוק "נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ וּבְזֵרוּעַ עֲזוֹ", "בזרוע עזו" – אלו תפילין. ועוד גילו לנו שם האמוראים הקדושים, שכשם שבתפילין שאנו קושרים על זרועותינו ובין עינינו, נכתב הפסוק "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" המורה על אחדות ה' אלוקינו, כך בתפילין של הקב"ה כתוב הפסוק: "וּמִי כַעֲמֹךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ", שפירושו, שהקב"ה בחר בעמו ישראל שהוא עם יחיד ומיוחד בעולם, והוא מושלם בתכלית השלימות, ולא נמצא בו שום פגם.

אולם נראה, כי בימינו ימי הגלות הארוכה, בהם עם ישראל עדיין אינם מקיימים את כלל המצוות בשלימות, הרי הקב"ה אינו יכול לגלות את "זרוע עוזו" שהם התפילין, שהרי כתוב בה שעם ישראל הוא "גוי אחד בארץ", ועדיין לא נתקיים פסוק זה במלואו, ועל כן הקב"ה מניח תפילין בהסתר כי עדיין לא נתפרסם גדלותם וייחודם של ישראל בכל העולם.

"חשוף זרוע קדשך"

– תגלה את התפילין לעין כל

והנה באמת מצינו בגמרא (מנחות ז, ב), שיש לקשור תפילין של יד בסתר, וכפי שדרשו: "וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ" – לך לאות ולא לאחרים לאות. ולכן כך כביכול הקב"ה בימי הגלות מסתיר את זרוע קדשו שהם התפילין, כי עדיין אי אפשר לגלות לעין כל את הפרשה הכתובה בתפילין

שלו. אולם לעתיד לבא בימות המשיח, כאשר יגיעו כל ישראל אל שלימות המעשים, וכולם יהיו צדיקים, אז יוכל הקב"ה לגלות את "זרוע קדשו" – אלו התפילין, שהכל ידעו ויראו ש"מי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ".

ועל זה אנו מבקשים ומתחננים: "חשוף זרוע קדשך" – אלו תפילין של הקב"ה, ואז – "וְקָרַב קֶץ הַיְשׁוּעָה" במהרה בימינו.

"שִׁמּוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ" (ה, ב)

הרגשת קדושת השבת – תלויה בשמירת המצוות בימי החול

יש לדקדק בלשונה של התורה הקדושה שאמרה את הציווי לשבות ביום השבת – "שִׁמּוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת", כלומר, בלשון המורה על "שמירה" והגנה על הדבר. וצריך להבין מדוע נקטה התורה הקדושה את מטבע הלשון "שמור" דווקא בציווי על השביתה ביום השבת, והלכותיה של שבת קודש הם כהרים התלויים בשערה, ובוודאי שגרמז בלשון זו שבחרה בה התורה כלל גדול מכלליה של שבת קודש.

לעולם הבא, ולכן כל יהודי ויהודי זוכה להרגיש הרגשה מיוחדת ביום השבת, שונה מהרגשתו בימות השבוע, אולם הצדיקים שיזכו לחלק חשוב ונכבד בעולם הבא ויזכו להיות במחיצתו של הקב"ה, חלקם הוא גדול מחלקם של פשוטי העם, ולכן הרגשת הקדושה שהם מרגישים ביום השבת היא שונה בתכלית מהרגשת פשוטי העם. כי כל אחד מישראל מרגיש את קדושת השבת, שיעור קדושה שהוא אחד משישים מחלקו השייך לו בעולם הבא.

בעיני ה' אם לאו. כי אם האדם מרגיש בשבת התעלות גדולה ושוני גדול מההרגשה שהוא מרגיש במשך ימי החול, הרי זה אות וסימן כי חלקו בעולם הבא גדול וחשוב, ואם הרגשת ההבדל שמרגיש ביום השבת מבימות החול הוא דק מאוד, וכמעט ולא ניתן להרגשה, סימן הוא לו שחלקו בעולם הבא הוא קטן ביותר, ורק מעצם היותו יהודי זוכה הוא לחלק זה, ולא מחמת מעשיו שקירבו אותו לבוראו.

הרגשת קדושת השבת

– כפי מדרגת האדם

ואם כן נמצא, שהשבת היא אבן הבוחן של מדרגת עבודת ה' של האדם, ועל ידה יכול האדם להרגיש האם מעשיו רצויים

ועט"ר כ"ק האדמו"ר שליט"א הזכיר פעמים רבות, שבימי נערותו כאשר הסתופף בצילו של הסבא קדישא המאור הגדול רבי מאיר אבוחצירא זיע"א, שמע ממנו שהיה אומר, שאפילו על קירות הבית הוא רואה את השוני שיש בהם בין ימות החול

ונראה לבאר העניין, כי הנה אמרו חז"ל במסכת ברכות (מ, ב) שהעונג וההרגשה המיוחדת שמרגיש האדם ביום שבת קודש, הוא אחד משישים מהעונג וההרגשה שעתידה נשמתו להרגיש בגן עדן בעולם הבא.

והנה כל ישראל יש להם חלק

ליום השבת, וזו מדרגה גדולה עד מאוד!

ובזה פירש בספר 'מאור ושמש' (מאמרי חול המועד סוכות) את דברי הגמרא במסכת סוכה (מט, א): "שיתין מששת ימי בראשית נבראו", ופירוש דברי הגמרא בפשטות הוא, שהחלל שהיה תחת מקום המזבח בבית המקדש, נחצב מששת ימי בראשית. אולם בדרך רמז יש לפרש, כי הנה תיבת "שיתין" משמעותה בארמית מספר "שישים", וכתב ה'מאור ושמש', כי אותו חלק "אחד משישים" מעולם הבא שזוכה לו האדם בשבת קודש, הוא נובע מששת ימי המעשה שלו, כי בדרך בה האדם נוהג בששת ימי השבוע בכל העניינים הרוחניים, כך הוא חלקו מעולם הבא ביום השבת, וככל שהוא דבק בהשית'ת ובמצוותיו בימות השבוע, כך תהיה הרגשתו ודבקותו בה' ביום השבת.

השגות בשבת – שכר על ימי החול

וכן האריך בעניין זה הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין בספר 'פרי צדיק' במאמרי השבת (מאמר א), שחידושי התורה שזוכה האדם לחדש ביום השבת, וכן ההשגות שבקדושה שמשיג האדם ביום שבת קודש, הם שכר טוב על התאמצותו בקיום מצוות ה' בימי החול.

ועל פי דברים אלו נוכל להבין,

מדוע נקטה התורה בציווי של השביתה ביום שבת בלשון "שמירה" – "שמור את יום השבת", כי רצתה התורה להורות לנו, שבנוסף לשביתה מל"ט מלאכות ביום השבת עצמו, צריך האדם לשמור על השבת בכל ימי השבוע, והיינו שיזהר בכל ששת ימי המעשה לקיים את כל מצוות ה' ולהיזהר מלעבור על מצוותיו וישתדל לדבוק בה' בכל יכולתו, וזאת כדי "לשמור" את ההרגשה המיוחדת שירגיש ביום שבת קודש, שהיא תלויה כפי מעשיו בימות החול, כי כפי שיקדש מעשיו בכל ימי השבוע, כך יזכה להרגיש את נועם קדושת השבת שהיא חלק אחד משישים מחלקו בעולם הבא.

ויש להוסיף ולומר, שלכן נצטוונו להוסיף "מחול על הקודש" בכניסת השבת, כדי להורות לאדם, שכל קדושת השבת שמרגיש, באה לו רק משום שמקדש את עצמו בימות החול.

תבלין של שבת – יראת שמים

ועוד נראה לומר, כי עניין זה נרמז בדברי הגמרא במסכת שבת (קט, א) המספרת, שהקיסר שאל את רבי יהושע בן חנינא: "מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף" – יותר מתבשילי שאר ימות השבוע. השיב לו רבי יהושע: "תבלין אחד יש לנו ושבת' שמו, שאנו מטילין לתוכו – וריחו נודף". ביקש

הקיסר מהתנא הקדוש: "תן לנו הימנו" – מאותו תבלין מיוחד אשר ריחו נודף למרחקים, אך רבי יהושע בן חנינא שלל את בקשתו של הקיסר ואמר לו, כי לא תהיה לו שום תועלת בנתינת התבלין הנקרא "שבת", כי "כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו".

ונראה לפרש את תשובתו של רבי יהושע בן חנינא, כי תבלין זה הנותן טעם מיוחד במאכלי השבת, כי הנה אמרו בזוהר הקדוש (הקדמות יב, א), כי לכל אחד מישראל צריך שיהיה "יראה" מה' יתברך בשתי בחינות: "יראה תתאה" ו"יראה עילאה". והנה שתי פעמים תיבת "יראה" עולה בגימטריה: תל"ב, וזהו סוד ה"תבלין" שאמר עליו רבי יהושע בן חנינא לקיסר: "כל המשמר את השבת – מועיל לו", כי היראה שירא האדם מהקב"ה בימות השבוע בשתי בחינות "יראה" אלו, העולים בגימטריה כמניין תל"ב – היא שומרת את קדושת השבת לבל תיפגם ממעשיו בששת הימים, ובזכות "יראה" זו יזכה האדם להתקדש ביום השבת, ולהרגיש את נועם זיו מתיקותה – אחד משישים מחלקו בעולם הבא.